

ΜΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ MARIA CYBER

Αθήνα, 21 Νοεμβρίου 2024

Κλάρα Τσουμπλέκα: Μαρία, πως άρχισε η σχέση σου με την φωτογραφία;

Maria Cyber: Όταν ήμουν 18 χρονών γράφτηκα στην σχολή φωτογραφίας Focus. Ο πατέρας μου, μου έδωσε την παλιά φωτογραφική μηχανή του, την οποία κουβαλούσα μαζί μου συνέχεια, μόνο στην τουαλέτα δεν την έπαιρνα. Ήμουν εμμονική. Πάντα τραβούσα πρόσωπα, τα τοπία δεν με ενδιέφεραν τόσο. Ένα καλοκαίρι στην Αμοργό, ήμουν με την τότε μου κοπέλα διακοπές, και αποφάσισα να αφήσω για ένα βραδύ την κάμερα στο δωμάτιο. Μου ζήτησε να πάρω τα σκουπίδια να τα πετάξω. Πήγαμε σε ένα εστιατόριο, μετά σε ένα μπαρ, και όταν επιστρέψαμε στο δωμάτιο, συνειδητοποίησα ότι ακόμα κράταγα στα χέρια μου την σακούλα σκουπιδιών. Βλέπεις, είχα συνηθίσει τόσο να κουβαλώ ένα αντικείμενο μαζί μου και να το προσέχω σαν τα μάτια μου, που το σώμα μου δεν μπορούσε να διαχωρίσει πλέον την σακούλα από την κάμερα, σαν να είχε γίνει προέκταση του χεριού μου. Τα τελευταία χρόνια που έχω ημιπάρεση, όταν τραβάω φωτογραφίες, έχω ένα άτομο να μου πατάει το κουμπί.

ΚΤ: Αλλάζει η σχέση σου με το σώμα και την εμπειρία όταν τα απαθανατίζεις μέσω της φωτογραφίας;

ΜC: Πολύ ωραία ερώτηση. Αλλά όχι. Δεν αλλάζει λόγω της φωτογραφίας. Αλλάζει γιατί αλλάζω εγώ. Η φωτογραφία παρέχει κάτι απίστευτα σημαντικό. Η φωτογραφία είναι ορατή. Καταγράφει, βγαίνει στο φως και δηλώνει κάτι. Υπό αυτή την έννοια, η φωτογραφία είναι όπλο.

ΚΤ: Ήταν για σένα η φωτογραφία και ένας τρόπος να μεταφέρεις καταστάσεις που έβλεπες στο εξωτερικό σε μια χώρα που δεν είχε επαφή με τέτοια βιώματα;

ΜC: Ναι, ήθελα να πω: Κοίτα εδώ τι γίνεται, εμείς γιατί δεν έχουμε κάτι αντίστοιχο; Με απογοήτευαν πολύ οι λεσβιακοί χώροι της Αθήνας, πήγαινα σε λεσβιακά μπαρ με το Walkman μου και άκουγα την δική μου μουσική, επειδή παίζανε μόνο ελληνικά. Κάπως έτσι έφερα και τα Cyber Dyke parties στην Ελλάδα. Όταν βλέπω κάτι που μου αρέσει, θέλω να το μοιράζομαι. Δεν με ικανοποιεί ότι έφαγα εγώ ένα πολύ ωραίο φαΐ, θέλω να το φάνε όλοι.

ΚΤ: Συναντάω στο βιβλίο σου χώρους που υπάρχουν ακόμα, και ενώ χαίρομαι που έχουν διατηρηθεί, είναι εμφανές ότι έχουν αλλοιωθεί. Βιώνεις και εσύ αυτή τη μετατροπή στους queer χώρους;

ΜC: Ναι, δεν υπάρχει καμία σχέση. Μιλάμε για άλλο τοπίο. Κάποτε ήταν πιο παρακμιακά, πιο επαναστατικά. Πηγαίνανε όλοι οι ξεχασμένοι της κοινωνίας, αυτοί που δεν χωρούσαν πουθενά αλλού. Υπάρχει ένας απόηχος αυτού που κάποτε ήταν, αλλά είναι σαν να μυρίζεις αυτό τον απόηχο, να μην τον γεύεσαι.

ΚΤ: Αυτή η αλλαγή των queer χώρων άραγε σηματοδοτεί και άλλες αλλαγές – θεωρητικές, βιωματικές, και πολιτικές;

ΜC: Ειλικρινά νιώθω ότι ζούμε σε έναν εντελώς δυστοπικό κόσμο. Έχουν ανατραπεί τα πάντα, η πολιτική, το φύλο, το κλίμα, ολόκληρο το σύστημα. Πρόκειται να συμβούν πολύ μεγαλύτερες ανατροπές. Κάτι βράζει, βράζει, βράζει και θα εκραγεί σύντομα. Νιώθω ευτυχισμένη που βίωσα τα 90s. Σήμερα είναι τόσο εύκολο να νιώσει κανείς απαισιοδοξία. Είναι δίπλα σου. Σε αγγίζει. Δεν μπορείς να την αγνοήσεις. Κάτι εξαφανίζεται.

ΚΤ: Τι εξαφανίζεται;

ΜC: Οι ανθρώπινες σχέσεις, η ελπίδα, η πάλη. Τρέχουν όλοι και δεν φτάνουν. Ή δεν έχουν καν την δύναμη να τρέξουν. Παλλόταν παλιά ο κόσμος. Πιστεύαμε ότι θα γινόταν καλύτερος. Δεν έχει σημασία που τελικά δεν έγινε. Έχει σημασία ότι βιώσαμε εποχές που υπήρχε απίστευτη αλληλεγγύη. Σε όλες τις γειτονιές, όλες τις πόλεις. Τα κινήματα ήταν εδώ και σε αγκάλιαζαν. Γινότουσαν κουβέντες, γινότουσαν τριβές, γινότουσαν ζυμώσεις. Τώρα υπάρχει μια ύφεση.

ΚΤ: Μια έλλειψη αγκαλιάς δηλαδή, μια έλλειψη αφής. Αυτό μου φέρνει στο νου κάτι άλλο που με απασχολεί συχνά σε σχέση με την δική μου γενιά. Η σεξουαλικότητα κυριαρχεί ως φλέγον ζήτημα και παράλληλα θεωρητικοποιείται όλο και περισσότερο, απασχολεί πολύ τον ακαδημαϊκό κόσμο. Πιστεύεις πως έτσι χάνουμε κάτι από την εμπειρία της σεξουαλικότητας και του σεξ; Καμιά φορά σκέφτομαι ότι η θεωρία είναι σαν ένα μικρόβιο που κολλάει η γενιά μου - μπορεί να είναι είτε προβιοτικό είτε ασθένεια.

ΜC: Πιστεύω πως όλο αυτό γυρνάει πίσω στην ορατότητα και την σιωπή. Το μουνί δεν έχει το *performativity* που έχει ο πούτσος, παραμένει άορατο. Το πέος φωνάζει, λερώνει, του δίνουμε σημασία - ενώ ό,τι είναι σιωπηλό το υποτιμάμε. Οπότε για μένα, πριν από οποιαδήποτε διαμάχη, πρέπει να επιστρέψουμε στο σώμα. Το σώμα και η αποτύπωση του αποκαλύπτουν πολλά πράγματα. Στην πορνογραφία ας πούμε, βλέπουμε ότι η ηδονή μιας γυναικός εκφράζεται μόνο μέσα από το πρόσωπο, και το αντρικό πρόσωπο λείπει από το κάδρο, μόνο το πουλί είναι παρόν. Υπάρχει ήδη μια ανισορροπία εκεί. Πιστεύω η κοινωνία θα ήταν πολύ καλύτερη, αν μαθαίναμε να σεβόμαστε και το σιωπηλό. Αυτό που δεν έχει επιτελεστικότητα. Και θα ανακούφιζε και πάρα πολλούς άντρες, οι οποίοι καλούνται συνεχώς να επιτελέσουν έναν ρόλο.

ΚΤ: Ίσως μπορούμε να διακρίνουμε μια παρόμοια διχοτόμηση ανάμεσα στο σώμα και τον λόγο. Και με τον ίδιο τρόπο που έχουμε παραβλέψει την αξία της σιωπής, έχουμε ξεχάσει και το σώμα. Ο λόγος έχει τόσο εξουσία. Μήπως ήρθε η ώρα να επικεντρωθούμε πάλι στο σώμα;

ΜC: Ναι γιατί μιλάει και το σώμα. Και είναι σημαντικό να το ακούμε. Και αυτό θα απελευθερώσει. Όχι μόνο φύλα. Θα απελευθερώσει το σύμπαν. Αν αποδεχτούμε τη σιωπή σαν έκφραση.

ΚΤ: Έχει ενδιαφέρον που το λες αυτό όσο προετοιμάζουμε την φωτογραφική σου έκθεση. Γιατί και η φωτογραφία ως μέσο εμπεριέχει σιωπή. Νιώθω ότι έχει πολύ νόημα και δύναμη η εικόνα αυτή τη στιγμή. Ενώ πάρα πολλά από τα queer ζητήματα ενσαρκώνονται μέσω του λόγου.

ΜC: Αχ αυτή η λέξη queer...

ΚΤ: Έλα να μιλήσουμε γι αυτό τον όρο. Το queer πλέον πάει πέρα από την ατομική ταυτότητα, το βρίσκω πολύ ενδιαφέρον. Το queerness δεν συμπεριλαμβάνει μόνο την σεξουαλικότητα, ούτε καν μόνο το φύλο, αλλά μια ευρύτερη πολιτική στάση, μια κατανόηση της ταυτότητας και του κόσμου. Εσένα σου την σπάει, σε δυσκολεύει, το αποφεύγεις;

ΜC: Πράγματι ο όρος συμπεριλαμβάνει ένα πολύ ευρύτερο φάσμα ταυτοτήτων. Στα 80s που άρχισε να χρησιμοποιείται, χώραγε οποιονδήποτε δεν είχε συμβατική κοινωνική συμπεριφορά. Και με αυτή την έννοια, το λάτρευα και εγώ. Ξεκίνησα λέγοντας ότι είμαι λεσβία. Μετά πήγα στο πιο πολιτικό dyke. Και μετά στο queer. Είχε ενδιαφέρον αυτή η μετάβαση. Αλλά πλέον κοντεύει να γίνει μόδα. Έχει γίνει καραμέλα. Και απέναντι σ' αυτό αντιστέκομαι. Το queer είναι πάντα και πολιτικό. Γεννήθηκε στην εποχή του AIDS. Είχε πολύ νόημα τότε να ανοίξει η ψαλίδα αυτού του όρου. Και παράλληλα βλέπω ότι κοντεύει να καταργηθεί ο όρος λεσβία. Σκέψου ότι κατέθετα ένα φιλμάκι μου σε ένα queer φεστιβάλ κινηματογράφου, και υπήρχαν κατηγορίες 'gay', 'trans', 'queer', αλλά όχι 'lesbian'. Είναι σημαντικό το να λες **είμαι λεσβία**, είναι παραστατικό. Η εξαφάνιση της λεσβίας στον δημόσιο λόγο απλά καθρεφτίζει την έμφυτη πατριαρχία που κυριαρχεί ακόμα. Δεν έχει γίνει πραγματική ανατροπή για την ισότητα των φύλων και πάνω σε ένα σαθρό οικοδόμημα, βγάζουν έννοιες που πάλι αποκλείουν τις γυναίκες. Δεν πρέπει να χαθεί η λέξη λεσβία.

ΚΤ: Δεν το είχα σκεφτεί έτσι. Έχει ενδιαφέρον το πώς μπορεί μια λέξη να καταπίνει άλλες λέξεις. Δηλαδή μια προσπάθεια διεύρυνσης εν τέλει να περιορίζει.

ΜC: Ακριβώς. Και το θεωρώ τρομερά λάθος να αποφεύγουμε την λέξη λεσβία με τον φόβο, ας πούμε, ότι αποκλείουμε τρανς ταυτότητες. Τόσα τρανς άτομα, αγόρια και κορίτσια, βρήκαν καταφύγιο στην λεσβιακή κοινότητα επειδή τους δεχόταν όπως είναι. Ο αποκλεισμός έχει νόημα όταν νιώθει κανείς απειλή. Και με τις τρανς γυναίκες, δεν νιώθεις απειλή- το αντίθετο.

ΚΤ: Πράγματι. Τώρα που μιλάς για τις τρανς ταυτότητες, θυμήθηκα ένα σημείο στο βιβλίο σου που λες ότι αν μεγάλωνες στην τωρινή εποχή θα ήσουν τρανς αγόρι. Νιώθεις εν τέλη γυναίκα; Έχει σημασία για σένα;

ΜC: Ναι πιστεύω αν ήμουν νέα σήμερα, θα ήμουν τρανς άντρας. Έκανα πολύ μεγάλο ταξίδι μέσα μου. Πλέον δεν με ενδιαφέρει πολύ πως με αποκαλούν. Έτσι κι αλλιώς φαίνομαι ανέκαθεν σαν αγοράκι. Σίγουρα υπάρχουν άτομα με τρομερή δυσφορία φύλου. Εγώ ευτυχώς δεν το νιώθω αυτό. Και οι ταυτότητες φύλου δεν έχουν σχέση με τα γεννητικά όργανα ή τις επεμβάσεις. Έχω μια τρανς φίλη που έλεγε: Δεν θέλουμε εμείς εγχειρήσεις, τα μυαλά σας θέλουμε. Εγώ υιοθετώ τους όρους γυναίκα και λεσβία για πολιτικούς λόγους. Δεν νιώθω 100% γυναίκα. Δεν νιώθω 100% λεσβία. Αλλά θα το τουμπανιάσω. Μέχρι να ισοτιμηθεί. Είμαι η Μαρία, είμαι τόσα πράγματα που ούτε εγώ δεν τα ξέρω ακόμα. Θες να καταργηθούν οι ταυτότητες; Ξεφτύλισε τις. Χρησιμοποίησε τις μέχρι το έπακρο. Για να αυτοκαταργηθούν.